

2. KONGREGACJA SPRAW KANONIZACYJNYCH

a. Nowe procedury obrzędu beatyfikacji

Na przestrzeni swych dziejów Kościół zawsze postrzegał świętość jako przejaw „wspaniałych dzieł” Pana w życiu Jego ludu. Uwzględniając zmieniającą się wrażliwość i konteksty historyczne, zwracał szczególną uwagę na formy liturgiczne i oficjalne sposoby uznawania świętości, poprzez które oddawał chwałę Panu, a także ożywiał wiarę i pobożność wiernych. Owe formy proceduralne i bogactwo znaczeniowe tych obrzędów zostały starannie przeanalizowane, również przy uwzględnieniu dzisiejszej świadomości kościelnej, z myślą o lepszym zrozumieniu i oddziaływaniu natury świętości, którą Kościół ukazuje poprzez obrzędy beatyfikacji i kanonizacji. Mając to na uwadze, Ojciec Święty Benedykt XVI wprowadził istotne innowacje dotyczące beatyfikacji.

I. Przesłanki historyczno – prawne

1. W pierwszym tysiącleciu dziejów Kościoła to, co dotyczyło kultu męczenników, a później i wyznawców, należało do uprawnień poszczególnych Kościołów partykularnych. Biskupi, pojedynczo lub kolegialnie podczas synodów, zatwierdzali kult poszczególnych osób, który wprowadzali przez wyniesienie z grobu (*elevatio*) lub przeniesienie ciała na miejsce kultu (*translatio corporis*). Akty te zostały później nazwane kanonizacjami biskupimi albo kanonizacjami partykularnymi, ponieważ dotyczyły bezpośrednio tylko Kościoła lokalnego¹ (1).

W XI w. zaczęła utrwalać się zasada, że jedynie papież, jako uniwersalny pasterz Kościoła, ma prawo zatwierdzić kult publiczny zarówno w Kościołach partykularnych, jak i w Kościele powszechnym. W liście do króla i biskupów Szwecji Aleksander III domagał się respektowania prawa papieża do nadawania tytułu „święty” i zatwierdzania związanego z nim kultu publicznego. Norma ta stała się powszechnym prawem za pontyfikatu Grzegorza IX w 1234 r.

W XIV w. Stolica Apostolska zaczęła zezwalać na kult ograniczony do pewnych miejsc i określonych sług Bożych, których proces kanonizacyjny jeszcze się nie rozpoczął albo jeszcze nie był zakończony. Te zezwolenia, wydawane w przewidywaniu przyszłej kanonizacji, dały początek beatyfikacjom. Od pontyfikatu Sykstusa IV (1483 r.) słudzy Boży, którym przyznawano kult lokalny, nazywani byli błogosławionymi, w ten sposób wprowadzono ostatecznie rozróżnienie prawne tytułów święty – błogosławiony, których w średniowieczu używano zamiennie.

Zezwolenie na kult lokalny było udzielane i przekazywane zainteresowanym za pośrednictwem listu apostolskiego w formie brewe, który biskup lokalny rozsyłał do wykonania mocą władzy papieskiej (*auctoritate apostolica*).

---

¹ Benedykt XIV, „Magister” spraw kanonizacyjnych, zrównał kanonizacje biskupie z beatyfikacjami, które polegają na zezwoleniu (*permissio*) na kult „*pro aliquibus determinatis locis*” (*De Servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*, Prato 1839, L. 1, rozdz. 31, 4, s. 196).

Po ustanowieniu przez Sykstusa V Kongregacji ds. Obrzędów papież nadal udzielał zezwoleń na kult ograniczony (*Missa et Officium*), w oczekiwaniu na przyszłą kanonizację. Procedury stopniowo uściślano i doskonalono, czego rezultatem są aktualnie obowiązujące normy, ogłoszone w 1983 r.

2. Nauczanie o naturze beatyfikacji² i kanonizacji³ w swej istocie pozostało niezmiennione na przestrzeni wieków. Rozróżnienie⁴ między nimi jest jasno i zasadniczo wyrażone w odpowiednich formułach orzeczenia bądź ustanowienia. Kanonizacja jest najwyższą czcią, jaką Kościół oddaje słudze Bożemu wyniesionemu do chwały ołtarzy poprzez orzeczenie w formie dekretu ostatecznego i obowiązującego w całym Kościele, będące aktem uroczystego nauczania papieskiego. Wyraża to w sposób jednoznaczny formuła: „*Ad honorem Sanctae Individuae Trinitatis (...), auctoritate Domini Nostri Jesu Christi, beatorum Apostolorum Petri et Pauli ac Nostra (...) Beatum N. N. Sanctum esse decernimus ac definimus, Sanctorum Catalogo adscribimus statuentes eum in universa Ecclesia inter Sanctos pia devotione recolere debere*”.

Beatyfikacja natomiast polega na zezwoleniu na kult publiczny, w formie indultu i o ograniczonym zakresie, sługi Bożego, którego heroiczne cnoty bądź męczeństwo zostały w sposób należyty uznane, jak o tym mówi formuła beatyfikacji: „*facultatem facimus ut Venerabilis Servus Dei N. N. Beati nomine in posterum appetetur, eiusque festum (...) in locis ac modis iure statutis quotannis celebrari possit*”.

II. Obrzędy beatyfikacji na przestrzeni wieków

Przy zachowaniu zasadniczej ciągłości nauczania o istocie beatyfikacji i kanonizacji zmieniała się forma obrzędów, ceremonii, jak również formuły orzeczeń i inne elementy o mniejszym znaczeniu; w tym, co dotyczy samych aktów beatyfikacji, możemy wyróżnić cztery fazy:

a) Pierwsza, do r. 1662: Papież, zezwalając na kult lokalny (beatyfikacja), zazwyczaj pozostawiał samym zainteresowanym (wnoszącym sprawę, ordynariuszowi miejsca) możliwość wyboru dnia, miejsca i formy uroczystości beatyfikacyjnych wprowadzenia nowego kultu (*Missa et Officium*). Zdarzało się również, zwłaszcza w niektórych klasztorach, że z okazji beatyfikacji nie urządzano żadnych uroczystości publicznych, lecz obchodzono święto owego błogosławionego w dniu roku – przewidzianym przez kalendarz liturgiczny.

b) W latach 1662 – 1968: Pierwszą beatyfikacją w formie uroczystej była z woli Aleksandra VII, beatyfikacja św. Franciszka Salezego. Uroczystość odbyła się w Bazylice św. Piotra w dwóch etapach. Pierwszy: 8 stycznia 1662 r. rano w Bazylice dokonano zasadniczego i właściwego obrzędu beatyfikacji; oficjalnie odczytano bre-

² „Doctores (...) tradunt Beatificationem esse actum, quo Summus Romanus Pontifex indulgendo permittit aliquem Dei servum coli posse in aliqua Provincia, Dioecesi, Civitate, aut Religiosa Familia Cultu quodam determinato, ac Beatorum proprio usquequo ad solemnem eius Canonizationem deveniatur” (Benedykt XIV, L. I, rozdz. 39, 5, s. 262).

³ Tamże, s. 263.

⁴ I. Noval, *Commentarium Codicis Iuris Canonici*, Lib. IV *De Processibus*, pars II, Augustae Taurinorum-Romae 1932, s. 7.

w apostołskie z 28 grudnia 1661 r., w którym papież nadawał tytuł błogosławionego i określał związaną z tym formę czci w liturgii; następnie biskup Soissons odprawił uroczystą Mszę św. W przyszłości Eucharystię będzie zazwyczaj sprawował biskup-kanonik kapituły watykańskiej. Dopelnienie tych porannych obrzędów powierzone było Świętej Kongregacji ds. Obrzędów i kapitule watykańskiej. Druga część: po południu tego samego dnia papież schodził do bazyliki, aby oddać cześć nowemu błogosławionemu i dostąpić odpustu zupełnego, którego sam udzielał wiernym nawiedzającym tego dnia bazylikę. Praktyka wprowadzona przez Aleksandra VII pozostała w swej istocie niezmienną aż do r. 1968, kiedy odbyła się ostatnia beatyfikacja sprawowana według rytu⁵.

c) Od 1971 r. do 2004 r.: Przy beatyfikacji św. Maksymiliana Kolbe (zm. w 1941 r.), dokonywanej rano 17 października 1971 r., Paweł VI wprowadził istotną innowację, polegającą na tym, że osobiście przewodniczył obrzędowi beatyfikacji; odstąpił tym samym od uroczystości popołudniowych, podczas których papież schodził do bazyliki, aby oddać cześć nowemu błogosławionemu i skorzystać z odpustu zupełnego. Po raz pierwszy przygotowano „formułę beatyfikacji”, którą odczytał sam papież. Niemniej Kongregacja ds. Obrzędów była zdania, że „nawet jeśli w beatyfikacji uczestniczy papież, musi istnieć wyraźna różnica między kanonizacją i beatyfikacją pod względem uroczystości”⁶.

Podczas następnych beatyfikacji (w latach 1972, 1974, 1975) papież, obecny na uroczystości, po wysłuchaniu przedstawiającej postać kandydata *per oratio* wypowiadał formułę beatyfikacji, lecz nie odprawił Mszy św., której przewodniczył najczęściej biskup diecezji nowego błogosławionego. *Per oratio* odczytywał prefekt bądź sekretarz Kongregacji spraw Kanonizacyjnych albo też biskup diecezjalny, który przewodniczył Eucharystii.

Od beatyfikacji, która odbyła się 19 października 1975 r., papież przewodniczył również Mszy św., i tak było aż do 2004 r.

d) Od 2005 r.: Ojciec Święty Benedykt XVI postanowił, że obrzędowi beatyfikacji 14 maja 2005 r. będzie przewodniczył kard. Jose Saraiva Martins, prefekt Kongregacji spraw Kanonizacyjnych. «*De mandato Summi Pontificis*» odczytał on list apostołski, którym Papież nadawał tytuł „błogosławionych” dwóm czcigodnym sługom Bożym. Wcześniej biskupi diecezji nowych błogosławionych przedstawili ich zwięzłe życiorysy. 19 czerwca 2005 r. obrzędowi beatyfikacji przewodniczył w Warszawie kard. Józef Glemp, ordynariusz archidiecezji i prymas Polski.

III. Kryteria obrzędów przyszłych beatyfikacji

Niedawna decyzja Ojca Świętego Benedykta XVI o tym, że nie będzie on przewodniczył osobiście obrzędowi beatyfikacji, odpowiada szeroko odczuwanej potrze-

⁵ Por. F. Veraja, *La Beatificazione. Storia, problemi, prospettive*, Roma, ed. Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych, 1983, ss. 7-111.

⁶ Tak pisał abp Ferdinando Giuseppe Antonelli, sekretarz dykasterii: Archivio della Congr., V AR, 107/966, w: G. Stano, *Il rito della Beatificazione da Alessandro VII al nostri giorni*, w: *Miscellanea per il quarto Centenario della Congregazione delle Cause dei Santi (1588-1988)*, Città del Vaticano 1988, s. 401.

bie mocniejszego podkreślenia przez sposób sprawowania obrzędów: a) istotnej różnicy między beatyfikacją i kanonizacją; b) widoczniejszego włączenia Kościołów partykularnych w akt beatyfikacji poszczególnych sług Bożych.

Liczne beatyfikacje dokonane przez Jana Pawła II we wszystkich częściach świata ukazały w sposób wyraźny, że ze względów duszpasterskich lepiej jest sprawować obrzędy beatyfikacji przede wszystkim w Kościołach partykularnych, pozostawiając jednak możliwość sprawowania ich w Rzymie, jeśli istnieją ku temu słuszne powody, które powinien ocenić, rozważając każdy przypadek z osobna, Sekretariat Stanu.

Niezależnie od tego, gdzie sprawuje się obrzędy beatyfikacji, czy w Rzymie, czy w innym miejscu, trzeba jasno zaznaczyć, że każda beatyfikacja jest aktem papieża, który zezwala (*«facultatem facimus»* – jak to wyraża aktualna formuła beatyfikacji) na lokalny kult sługi Bożego, podając do wiadomości publicznej swą decyzję w liście apostolskim.

Choć obrzędy beatyfikacji i kanonizacji w samej swej naturze są dostatecznie zróżnicowane, to jednak ze względu na fakt, że od 1971 r. przewodniczył im zazwyczaj Ojciec Święty, w oczach wiernych zatarła się istotna różnica między tymi dwoma aktami.

IV. Praktyczne wskazania dotyczące obrzędów beatyfikacji

Poniższe wskazania dotyczą zatem obrzędów beatyfikacji dokonywanych zarówno poza Rzymem, jak i w Rzymie, którym nie przewodniczy Ojciec Święty, choć oczywiście zawsze będzie mógł to uczynić, w sposób i w okolicznościach, które uzna za stosowne.

a) Obrzędy beatyfikacji w Kościołach partykularnych

Od tej pory obrzędy beatyfikacji powinny być sprawowane w diecezji, która wniosła sprawę nowego błogosławionego, albo w innym bardziej odpowiednim miejscu w tej samej prowincji kościelnej czy regionie.

Data i miejsce beatyfikacji, jak i ewentualna decyzja o zbiorczej beatyfikacji sług Bożych z różnych diecezji będą uzgadniane przez biskupa diecezjalnego (lub biskupów diecezjalnych) i wnoszącego sprawę (lub sprawy) z Sekretariatem Stanu, tak jak to było dotychczas.

Obrzęd beatyfikacji, który będzie sprawowany podczas liturgii, rozpocznie się od przedstawienia zgromadzonym ważniejszych rysów biograficznych przyszłego błogosławionego. Z reguły powinien to uczynić biskup diecezjalny, a w wypadku kilkorga sług Bożych biskupi ich diecezji, tak jak to miało miejsce podczas beatyfikacji, która odbyła się 14 maja 2005 r. w Bazylice św. Piotra w Watykanie.

Ojciec Święty mianuje swego przedstawiciela, który oficjalnie odczyta list apostolski, którym papież przyznaje tytuł błogosławionego i związany z tym kult danemu słudze Bożemu. Z zasady przedstawicielem papieża będzie prefekt Kongregacji spraw Kanonizacyjnych.

Zgodnie z najnowszą praktyką, obrzędy beatyfikacji będą dokonywane podczas liturgii eucharystycznej, a dokładniej po akcie pokuty i przed odśpiewaniem *Gloria*. Jednakże szczególne racje, związane z danym miejscem, mogą skłaniać do sprawowania obrzędu podczas Liturgii słowa lub Liturgii Godzin. Za pontyfikatu Jana Pawła

II zdarzało się, aczkolwiek rzadko, że beatyfikacja odbywała się podczas Pierwszych Nieszporów niedzieli lub uroczystości.

Liturgii ku czci nowego błogosławionego na ogół przewodniczyć będzie przedstawiciel papieża lub biskup diecezjalny (bądź jeden z biskupów diecezjalnych, kiedy błogosławieni pochodzą z różnych diecezji). Zdecyduje o tym Sekretariat Stanu po wysłuchaniu opinii zainteresowanych stron.

Papieski Urząd ds. Celebracji Liturgicznych uzgodni z Kościołami partykularnymi wszystko, co dotyczy obrzędu beatyfikacji.

b) Obrzędy beatyfikacji w Rzymie

Zainteresowane strony (biskupi i wnoszący sprawę) mogą poprosić Sekretariat Stanu o to, by obrzędy beatyfikacji «nierzymskiego» sługi Bożego mogły odbyć się w Rzymie zamiast w Kościele partykularnym, do którego on należał. Motywację takiej prośby oceni Sekretariat Stanu.

Przy obrzędach beatyfikacji odbywających się w Rzymie obowiązują te same normy, które dotyczą obrzędów poza Rzymem.

Uznaje się przydatność specjalnych książeczek liturgicznych, których przygotowaniem nadal powinien zajmować się Papieski Urząd ds. Celebracji Liturgicznych, ponieważ pozwalają one wiernym na lepsze uczestnictwo w liturgiach.

W końcu, wydaje się stosowne, by obrzędy beatyfikacji były zasadniczo jednolite, bez względu na to, gdzie się je sprawuje. Mamy więc nadzieję, że tak szybko, jak tylko będzie to możliwe, Papieski Urząd ds. Celebracji Liturgicznych przy współpracy z Kongregacją spraw Kanonizacyjnych oraz Kongregacją ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów opracuje „*Ordo beatificationis et canonizationis*”.

Kard. Jose Saraiva Martins

*Prefekt Kongregacji
spraw Kanonizacyjnych*

Według „L'Osservatore Romano” 27 (2006) nr 3 /281/ s. 42-44.

b. Komunikat Kongregacji spraw Kanonizacyjnych

Po rozważeniu wniosków, do których doprowadziło przebadanie racji teologicznych oraz wymogów duszpasterskich odnośnie do obrzędów beatyfikacji i kanonizacji, zatwierdzonych przez Ojca Świętego Benedykta XVI, Kongregacja spraw Kanonizacyjnych podaje do wiadomości następujące nowe dyspozycje:

1. Jak było już postanowione, kanonizacji, która przyznaje błogosławionemu kult całego Kościoła, będzie przewodniczył Papież, beatyfikacja natomiast, będąca zawsze aktem papieskim, będzie dokonywana przez przedstawiciela Ojca Świętego, którym zwykle będzie prefekt Kongregacji spraw Kanonizacyjnych.

2. Obrzęd beatyfikacji będzie sprawowany w diecezji, która rozpoczęła sprawę nowego błogosławionego, bądź w innej miejscowości, uznanej za odpowiednią.

3. Na prośbę biskupów i powodów sprawy, po zasięgnięciu opinii Sekretariatu Stanu, obrzęd beatyfikacji będzie mógł się odbyć w Rzymie.

4. Tenże obrzęd, wreszcie, zostanie dokonany w czasie celebracji eucharystycznej, chyba że szczególne racje liturgiczne będą przemawiały za tym, aby go dokonać w czasie Liturgii Słowa bądź Liturgii Godzin.

Watykan, 29 września 2005 r.

Kard. Jose Saraiva Martins
Prefekt

Abp Edward Nowak
Sekretarz

Według „L'Osservatore Romano” 27 (2006) nr 3 /281/ s. 42.